

The Relationship Between Parental Perception of Forgiveness and Personal Forgiveness Levels In University Students

Nuri ERDEMİR

İnönü University, Malatya-Türkiye

Emine DURMUŞ

İnönü University, Malatya-Türkiye

Article History

Submitted: 27.03.2024

Accepted: 26.04.2024

Published Online: 03.11.2024

Keywords

Forgiveness
Self-forgiveness
Forgiving others
Forgiving the situation

DOI: 10.29129/inujgse.1460125

Abstract

Purpose: In this study, the relationship between perceived parental forgiveness level and individuals' forgiveness sub-dimensions; self-forgiveness, forgiveness of others, and forgiveness of the situation was examined.

Design & Methodology: The data of the study were obtained with Heartland Forgiveness Scale and personal information collection form. Relational screening method was used as a method in this study. The sample of the study consisted of a total of 452 university students, 325 female (71.9%) and 127 male (28.1%) volunteers who agreed to participate.

Findings: The difference between gender and self, others and total forgiveness scale scores was not significant. However, the difference between the mean scores of the test on gender status forgiveness is significant. The difference between forgiveness scale scores according to perceived maternal expressions of forgiveness score was not significant. The difference between the forgiveness scale scores according to the perceived paternal expressions of forgiveness score was not significant. In addition, it was noteworthy that individuals found mothers more forgiving and fathers less forgiving in perceived expressions of parental forgiveness.

Implications & Suggestions: A similar study can be conducted with other sample groups and the results can be compared. Instead of investigating perceived parental forgiveness levels and individual forgiveness levels, parental forgiveness levels and individual forgiveness levels can be investigated.

Üniversite Öğrencilerinde Anne-Baba Bağışlama Algısı ve Kişisel Bağışlama Düzeyleri İlişkisi

Nuri ERDEMİR

İnönü Üniversitesi, Malatya-Türkiye

Emine DURMUŞ

İnönü Üniversitesi, Malatya-Türkiye

Makale Geçmişi

Geliş: 27.03.2024
Kabul: 26.04.2024
Online Yayın: 03.11.2024

Anahtar Sözcükler

Bağışlama
Kendini bağışlama
Başkalarını bağışlama
Durumu bağışlama

DOI: 10.29129/inujse.1460125

Öz

Amaç: Bu çalışmada, algılanan anne baba bağışlama düzeyinin, bireylerin bağışlama alt boyutları; kendini bağışlama, başkalarını bağışlama, durumu bağışlama düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Yöntem: Araştırmanın verileri Heartland Affetme ölçeği ile ve kişisel bilgi toplama formu ile elde edilmiştir. Bu çalışmada yöntem olarak ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini katılmayı kabul eden gönüllü 325 kadın (%71,9) ve 127 erkek (%28,1) olmak üzere toplam 452 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Bulgular: Cinsiyet ile kendini, başkalarını ve toplam bağışlama ölçeği puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Fakat cinsiyetin durumu bağışlama üzerinde test puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır. Algılanan anne bağışlama ifadeleri puanına göre bağışlama ölçeği puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Algılanan baba bağışlama ifadeleri puanına göre bağışlama ölçeği puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Ayrıca çalışmada algılanan anne baba bağışlama ifadelerinde bireylerin anneleri daha bağışlayıcı babaları ise daha az bağışlayıcı buldukları dikkat çekmiştir.

Sonuçlar ve Öneriler: Benzer bir çalışma, başka örneklem grupları ile yapılabilir ve araştırma sonuçları karşılaştırılabilir. Algılanan anne baba bağışlama düzeyleri ile bireysel bağışlama düzeylerinin araştırılması yerine anne baba bağışlama düzeyi ile bireysel bağışlama düzeyleri araştırılabilir.

GİRİŞ

Üniversite yılları, bireylerin ergenlikten genç yetişkinliğe geçişte sosyal ilişkilerini yeniden düzenledikleri ve kimlik keşfini ve oluşumunu da içeren kritik bir dönemi oluşturmaktadır. Ayrıca bu süreçte anne baba ile olan ilişki ve iletişim süreçleri bireylerin psikososyal uyumlarında önemli bir etkiye sahiptir. Bu süreçte kişilerarası ilişkilerde, başkaları tarafından incitilme, hayal kırıklığına uğratılma ya da başkalarını incitme, hayal kırıklığına uğratmak kaçınılmazdır. Bu tür istenmeyen yaşantılar, suçluluk, utanç, öfke, intikam gibi olumsuz duyguları beraberinde getirmektedir. Geçmişteki olumsuz yaşantıların, duygu ve düşüncelerin üstesinden gelmede bağışlama önemli bir mekanizmadır.

Yaşamın önemli bir parçası olan yakın ilişkilerde bağışlayıcılık önemli bir rol oynar. Bu ilişkilerde ortaya çıkan olumsuz durumları ortadan kaldırma ve ilişkiyi sürdürülebilirliğe bağışlama önemli bir role sahiptir. Bağışlayıcılık kavramı olarak yüzlerce yıldır birçok bilim dalı araştırmalarının konusu olmuştur. Bağışlayıcılık kavramı ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalar, psikolojinin birçok alanında hızla gelişmektedir.

Bağışlama kavramı, Amerika ve Avrupa'da, 1900'lü yılların ikinci çeyreğinde psikologlar ve psikiyatristler tarafından araştırılmaya başlanmıştır (McCullough, Pargament ve Thoaresen, 2000). 1930'lardan itibaren farklı disiplinlerde çalışılan bağışlama kavramı, bir kişinin, kendisine yanlış davranışlarda bulunmuş olan başka bir kişiye, zarar verme veya intikam alma isteği olmadan yeniden bir fırsat tanınması sürecidir (Akt. Öksüz, Y. Ve Öztürk, M. B. 2017).

Bağışlayıcılık, bireyin diğerine ya da diğerlerine dönük negatif duygularını, düşmanlığını veya intikam alma arzusunu bırakma vazgeçme sürecidir. Bu, bireyin duygusal esenliğini, ilişkinin kalitesini ve devamlılığını da olumlu yönde etkileyen bir süreçtir. Günümüzde, insanlar arasındaki etkileşim ve iletişim kaçınılmaz bir şekilde yaşanmakta ve bu durum, bireylerin zaman zaman başkaları tarafından kırılabilirlik hissetmelerine veya başkalarını kırabilecek davranışlarda bulunmalarına neden olmaktadır. Bu tür incinme ve incitme deneyimleri, öfke, intikam duygusu, suçluluk ve utanç gibi negatif duyguları beraberinde getirebilir. Eğer bireyler bu olumsuz duyguları yönetmede başarısız olurlarsa, depresyon ve kaygı gibi zihinsel sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalabilirler. Bağışlamama durumu, kişinin yaşamındaki önemli stres faktörlerinden biri olarak görülürken, bağışlama ise bu tür stres ve duygusal zorluklarla mücadelede etkili bir araç olarak değerlendirilmektedir (Önal ve Yalçın, 2017).

Alan yazınında bağışlama kavramı ile ilgili ortak bir tanım olmamakla birlikte genel olarak, bağışlama kişilerarası ilişkilerde karşı taraftan gelen zarar veya kötülüğe karşı, öfke duymaktan (Pingleton, 1997) ve intikamdan vazgeçme (Hope, 1987) kararlarını içeren olumlu ve sağlıklı bir tepkidir (Enright, Rique ve Freedman, 1998). Bu temel varsayımların dışında, bağışlamanın tanımı konusunda ortak bir tanım yoktur (Younger, Pferi, Jobe ve Lawler, 2004). Enright ve Fitzgibbons (2000) göre bir diğer tanım bağışlama, bireylerin rasyonel olarak haksızlığa uğradıklarını düşündüklerinde, karşıdaki bireye yönelik geliştirdiği öfke, kızgınlık, intikam gibi olumsuz duyguların yerine şefkat, yardımseverlik gibi olumlu duygular geliştirmeye çalışmasıdır (Akt: Çıvan, 2013).

Bağışlama kavramı; üç boyutta kişinin kendini, başkalarını ve durumu bağışlaması olarak ele alınmaktadır (Thompson ve diğ., 2005). Thompson ve arkadaşlarına (2005) göre; kişinin başkalarını bağışlaması; başkalarının sosyal, duygusal, ahlaki ve fiziksel yönde zarar verici ya da negatif davranış veya davranışlarını bağışlamasıdır. Kişinin kendisini bağışlaması, geçmişteki yanlış davranışlar veya reddedilme sonucunda ortaya çıkan kendine yönelik suçluluk hissi ve negatif sonuçlarla yüzleşip, bunları kabullenmesi süreciyle ilgilidir (Toussaint, vd., 2008). Kişinin durumu bağışlaması, kontrol edilemeyen

durumların ya da olumsuz olayların kabul edilmesi ve suçlanmasıyla açıklanır (Akt: Çitil ve Durmuş, 2015). Kişilerarası düzeyde bağışlama, incinen ya da zarar gören kişinin inciten ya da zarar veren kişiyi bağışlayarak kişilerarası ilişkilerin onarılmasını sağlar. Bu bakımdan, sosyal ve kişisel uyumun oluşmasına katkı sağlayan olumlu bir kavram olarak düşünülmekte ve bağışlamanın kişilerarası ilişkilerin başarılı olmasında önemli rol oynadığı düşünülmektedir (Baumeister, Exline ve Sommer, 1998).

Çocuk yetiştirmek, anne babanın kişilik özellikleri, ekonomik koşulları, kendi yetiştirilme tarzları gibi özelliklerinin çocuğunun psikososyal gelişimi ve davranış kalıpları üzerinde önemli roller oynadığı karmaşık bir süreçtir. Anne baba ve çocuk arasındaki iletişim örüntüsü çocukların gelişim alanları üzerinde çok fazla etkiye sahiptir. Alanyazında çocukların benlik saygısı, cinsiyet rolleri vb. konularda anne babalarına benzediklerini göstermektedir (Nazlı, 2009). Anne baba çocuklarına karşı normal bir düzeyde hoşgörüsü sergilerse, çocuk kendine güvenen, hoşgörülü, yaratıcı, sosyal bir birey olarak yetişmesine yardım eder. Anne babalar tutarsız, katı ve hoşgörüden uzak iletişim biçimi çocukların olumsuz ve itaatsiz tutum geliştirmesine neden olacaktır (Yavuzer, 1982). Anne babanın duygu durumu, çocukların duygusal ve psikososyal gelişim alanlarının gelişiminde önemli rol oynar. Aile içi iletişim ve etkileşim dinamikleri, çocukların duygu düzenleme becerilerinin yanı sıra sosyal ilişkilerini ve dünya hakkındaki genel algılarını şekillendirir. Bu etkileşimler, çocukların sosyal ilişkilerini, empati yeteneklerini ve bağışlama süreçlerini şekillendirir. Bireyin kişisel gelişimi ve ilişkilerinin onarılması açısından bağışlama kritik bir süreçtir. İlişkilerin sağlıklı sürdürülebilmesi ve kişisel refah için bu süreç önemlidir. Alanyazın da bağışlamanın; sosyal ilişkilerde kişilerarası ilişkilerin kalitesini ve doyumunu yükselttiğini ayrıca öfke, kaygı ve depresyon gibi olumsuz tepkilerin azalmasını sağlayarak bireyin yaşam doyumunda pozitif yönde yükselmeye sebep olduğunu göstermektedir (Akt: Bugay ve Demir, 2011). Ayrıca anne babanın kendilerinin yetiştirilme biçimleri daha sonra anne baba olunca ve kişilerarası ilişkilerde aynen uygulamaları anne baba çocuk iletişimin ne kadar önemli olduğunu gösterir (Cüceloğlu, 2006).

Üniversite öğrencileri, psikososyal gelişimlerinin önemli bir evresinde bulunan ve hızlı değişimler yaşayan bir grup olarak, bağışlama konusunda özel bir öneme sahiptir. Bu dönemde yaşananların uzun süreli etkileri olabilir. Anne baba ile olan ilişkiler, özellikle bağışlama algıları ve davranışları üzerinde belirleyici bir etkene sahiptir. Bu nedenle, üniversite öğrencilerinde anne-baba bağışlama algısı ile kişisel bağışlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek, bireylerin duygusal ve sosyal gelişimine dair önemli içgörüler sağlayabilir.

YÖNTEM

Desen

Bu incelemeler yarınlarmızın güvencesi olan çocuklarımızı yetiştiren anne babaların bağışlamaya yönelik tutumlarının bireylerin kendini bağışlama, başkalarını bağışlama ve durumu bağışlama düzeyleri üzerindeki etkisi belirlenerek, aile, çocuk ve ergen, çift ve aile konularında çalışan alan uzmanlarına da ışık tutacaktır. Yurtiçi literatür açısından bakıldığında anne baba bağışlama düzeyinin bireylerin bağışlama düzeyine etkisi konulu bu araştırma sonuçlarının alan literatürü için önemli katkı sağlayacağı görüşüdeyiz. Bu çalışmada, algılanan anne baba bağışlama düzeyinin, bireylerin bağışlama alt boyutları; kendini, başkalarını ve durumu bağışlama düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Geniş bir örneklem grubu üzerinden üniversite öğrencilerinin anne-baba bağışlama algısı ve kişisel bağışlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi etkin ve verimli bir şekilde inceleyebilmek için gerekli derinlik ve genişliğe sahip verilerin toplanabilmesi düşüncesiyle geçmişte veya halen var olan durum veya durumları olduğu gibi tanımlamayı amaçlayan tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama deseni, bireylerin, nesnelere

veya olayların kendi doğal koşulları içinde incelendiği bir araştırma yaklaşımını ifade eder. Bu yöntem, özellikle sosyal bilimler alanında, geniş populasyonların belirli özelliklerini tanımlama amacıyla kullanılan betimsel bir araştırma türü olarak öne çıkar (Erkuş, 2009; Karasar, 2011; Fraenkel ve Wallen, 2006; Can, 2014).

Katılımcılar / Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Bu çalışmada örneklem üniversite de öğrenimlerini sürdüren 325'i kadın (%71,9) 127'si erkek (%28,1) olmak üzere toplam 452 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların dağılımları Eğitim Fakültesi (n=93, %20,6), Fen Edebiyat Fakültesi (n=141, %31,2), İletişim Fakültesi (n=14, %3,1), İlahiyat Fakültesi (n=49, %10,8), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (n=38, %8,4), Mühendislik Fakültesi (n=18, %4), Sağlık Bilimleri Fakültesi (n=52, %11,5), Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu (n=14, %3,1) ve Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi (n=33, %7,3) şeklindedir. Araştırma kapsamında, gözlem birimlerinin tümüne erişilerek yeterli geri bildirim alınabilecek bir örneklem grubu oluşturulmuştur. Bu hedef doğrultusunda, olasılıksız örnekleme tekniklerinden biri olan kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilerek veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Veri Toplama Araçları

Heartland Affetme Ölçeği

Bugay ve Demir (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanan, Thompson ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilen ölçek 7'li likert tipinde 18 maddedir. Ölçeğin üç alt boyutu (kendini, başkalarını ve durumu bağışlamak) vardır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği .77 olarak bulunmuştur. Cronbach α katsayıları da sırasıyla .75, .78, .79 ve toplam puan için .86 olarak saptanmıştır. (Akt. Bugay ve ark. 2012). Ölçeğin Türkçe formu tümü için Cronbach α değeri ise .81 olarak hesaplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Bu bilgiler araştırmacı tarafından oluşturulan form aracılığıyla toplanmıştır. Bazı sorular kapalı uçluken bazıları açık uçlu olarak katılımcıların yazmalarına dayanmaktadır. Ve ayrıca öğrencilerin anne babanın bağışlayıcı olarak algılanma düzeyine ilişkin sorular sorulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılmayı kabul eden gönüllü katılımcılardan elde edilen veriler bilgisayar ortamında ilgili istatistik programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde, veri setinin normal dağılımı sınanmış, betimsel istatistikler verilmiştir ve parametrik testler kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Araştırmada ele alınan değişkenlerin betimleyici istatistikleri Tablo 1'de verilmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi, değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerleri normallik sınırları içinde (± 1) (Can, 2014) yer almaktadır. Ayrıca, dört değişkenin normallik dağılımını gösteren histogram grafikleri de incelenmiş ve değişkenlerin puan dağılımlarının normal olduğu kanaatine varılmıştır.

Tablo 1
 Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	\bar{x}	Min.	Maks.	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Bağışlama toplam	448	80,66	31	120	13,75	,036	,765
Kendini bağışlama	451	26,95	10	42	5,09	,099	,367
Başkalarını bağışlama	450	25,84	6	42	6,90	,245	,420
Durumu bağışlama	451	27,87	6	42	5,72	,050	,883

Bu araştırmada, cinsiyetin yordanan değişken olan bireysel bağışlama düzeyi üzerindeki olası etkisini test edebilmek için, bireysel bağışlama düzeyleri puan ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı “ilişkisiz örneklem için t testi” ile analiz edilmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

 Tablo 2
 Cinsiyete Göre Bağışlama Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının t Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Kendini bağışlama	Kadın	324	27,17	4,95	449	1,463	0,144
	Erkek	127	26,39	5,41			
Başkalarını bağışlama	Kadın	324	26,10	7,04	448	1,292	0,197
	Erkek	126	25,16	6,49			
Durumu bağışlama	Kadın	325	28,35	5,68	449	2,868	0,004
	Erkek	126	26,64	5,65			
Bağışlama toplam	Kadın	323	81,63	13,72	446	2,427	0,015
	Erkek	125	78,13	13,54			

Tablo 2 incelendiğinde cinsiyet ile kendini bağışlama, başkalarını bağışlama, durumu bağışlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, cinsiyet ile kendini bağışlama [$t_{(449)} = 0,144, p > 0,05$], başkalarını bağışlama [$t_{(448)} = 0,197, p > 0,05$] ve bağışlama ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır [$t_{(446)} = 0,015, p > 0,05$]. Cinsiyet ile kendini, başkalarını ve toplam bağışlama ölçeği puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Fakat cinsiyetin durumu bağışlama üzerinde kadın ($\bar{x} = 28,35$), erkek ($\bar{x} = 26,64$) test puan ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$t_{(449)} = 0,004, p < 0,05$]. Bu durumda cinsiyetin durumu bağışlama üzerinde kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu söylenebilir.

 Tablo 3
 Algılanan Anne Bağışlama İfadeleri Puanına Göre Bağışlama Ölçeği Puanlarının t Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Kendini bağışlama	Düşük	27	26,33	5,20	448	0,659	0,511
	Yüksek	423	27,00	5,09			
Başkalarını bağışlama	Düşük	28	24,50	8,24	447	1,063	0,288
	Yüksek	421	25,93	6,81			
Durumu bağışlama	Düşük	28	26,39	6,57	448	1,416	0,157
	Yüksek	422	27,97	5,66			
Bağışlama toplam	Düşük	27	77,25	16,81	445	1,329	0,184
	Yüksek	420	80,88	13,53			

Tablo 3 incelendiğinde algılanan anne bağışlama ifade puanları ile kendini bağışlama, başkalarını bağışlama, durumu bağışlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, algılanan anne bağışlama ifade puanları ile kendini bağışlama [$t_{(448)} =$

0,511, $p > 0,05$], başkalarını bağışlama [$t_{(447)} = 0,288$, $p > 0,05$], durumu bağışlama [$t_{(448)} = 0,157$, $p > 0,05$] ve bağışlama ölçeği toplam puanı arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır [$t_{(445)} = 0,184$, $p > 0,05$].

Tablo 4

Algılanan Baba Bağışlama İfadeleri Puanına Göre Bağışlama Ölçeği Puanlarının t Testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	sd	t	p
Kendini bağışlama	Düşük	72	26,57	4,81	447	0,761	0,447
	Yüksek	377	27,07	5,12			
Bşkalarını bağışlama	Düşük	72	25,81	7,99	446	0,056	0,955
	Yüksek	376	25,86	6,68			
Durumu bağışlama	Düşük	72	27,45	6,83	447	0,684	0,494
	Yüksek	377	27,96	5,50			
Bağışlama toplam	Düşük	72	79,85	15,81	444	0,588	0,557
	Yüksek	374	80,89	13,31			

Tablo 4 incelendiğinde algılanan baba bağışlama ifade puanları ile kendini bağışlama, başkalarını bağışlama, durumu bağışlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinde, algılanan baba bağışlama ifade puanları ile kendini bağışlama [$t_{(447)} = 0,447$, $p > 0,05$], başkalarını bağışlama [$t_{(446)} = 0,955$, $p > 0,05$], durumu bağışlama [$t_{(447)} = 0,494$, $p > 0,05$] ve bağışlama ölçeği toplam puanı arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır [$t_{(444)} = 0,557$, $p > 0,05$].

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızın bu bölümünde, anne baba bağışlama düzeyi ile bireysel bağışlama düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucunda karşılaştırma, tartışmalara ve önerilere yer verilmiştir.

Cinsiyet ile kendini, başkalarını ve toplam bağışlama ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Yani Bu durum bireylerin bağışlama düzeylerinde cinsiyet dışındaki başka değişkenlerin etkili olabileceğini düşündürmüştür. Fakat cinsiyetin durumu bağışlama üzerinde kadınlar lehine anlamlı bir fark olduğu söylenebilir. Alanyazında benzer sonuçlar olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin başkalarını bağışlama puanları erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir (Çivan, 2013). Cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne eğitim durumunun bağışlama istekliliği üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı buna karşın baba eğitim durumunun bağışlama istekliliğini önemli ölçüde etkilediği görülmüştür (Öksüz ve Öztürk 2017). Evli erkek ve kadınların bağışlama konusunda farklılık göstermedikleri görülmektedir (Taysi, 2007). Enright ve Zell (1989) cinsiyet ile bağışlama ilişkisi arasındaki farkın anlamlı bulunmadığını ileri sürmüşlerdir (Akt: Çoklar, 2017). Bir başka araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, kendini ve başkalarını affetme düzeylerinin, cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir (Oral, 2016).

Algılanan anne baba bağışlama ifade puanları ile kendini bağışlama, başkalarını bağışlama, durumu bağışlama ve bağışlama ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Alanyazında benzer çalışma olmaması nedeniyle sonuçlar karşılaştırılamamaktadır. Fakat anne baba tutumları ya da anne baba algıları konusundaki çalışmalara bakıldığında; anne baba tutumlarıyla bağlanma tipleri arasında (Dokuzlu, 2016), çocuğun anne ve babasından algıladığı kabul-red ve kontrol ile çocuğun duygu düzenleme becerisi arasında (Gelgör, 2016), genç yetişkinlerde anne baba tutumu ile benlik saygısı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Oğuz, 2016). Cinsiyet, anne baba meslek durumu, anne baba eğitim düzeyi, algılanan anne tutumuna göre öğretmen adaylarının genel affetme puan ortalamalarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Asıcı, 2013).

Ayrıca araştırmada algılanan anne baba bağışlama ifadelerinde bireylerin anneleri daha bağışlayıcı babaları ise daha az bağışlayıcı buldukları dikkat çekmiştir.

Bu araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki önerilere yer verilebilir:

Benzer bir çalışma, başka örneklem grupları ile yapılabilir ve araştırma sonuçları karşılaştırılabilir.

Algılanan anne baba bağışlama düzeyleri ile bireysel bağışlama düzeylerinin araştırılması yerine anne baba bağışlama düzeyi ile bireysel bağışlama düzeyleri araştırılabilir.

Farklı bir araştırma yapılarak, bireylerin algıladığı anne-baba bağışlama düzeyi ile anne babanın kendini değerlendirdiği bağışlama düzeylerinin birbirine ne ölçüde uyumlu olduğu karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Asıcı, E. (2013). Öğretmen adaylarının affetme özelliklerinin öz-duyarlık ve benlik saygısı açısından incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Baumeister, R. F., Exline, J. J., ve Sommer, K. L. (1998). The victim role, grudge theory, and two dimensions of forgiveness. *Dimensions of forgiveness: Psychological research and theological perspectives*, 79-104.
- Bugay, A., ve Demir, A. (2016). Hataya ilişkin özelliklerin başkalarını affetmeyi yordaması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35).
- Bugay, A., Demir, A., ve Delevi, R. (2012). Assessment of reliability and validity of the Turkish version of Heartland Forgiveness Scale. *Psychological reports*, 111(2), 575-584.
- Cüceloğlu, D. (2006). İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları. 15. Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Can, A. (2014). Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. Pegem Akademi. Ankara.
- ÇİTİL, C. ve DURMUŞ, E. (2015). Kadınlar neden bağışlamaz? *Journal of International Social Research*, 8(36).
- Çivan, İ. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve başkalarının bağışlama davranışlarının incelenmesi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Çoklar, I. (2014). Kişilik özellikleri ile bağışlama eğilimi arasındaki ilişkinin intikam güdüsü ve adalete duyarlılık temelinde incelenmesi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Dokuzlu, E. (2016). 18-25 yaş arası üniversite öğrencilerinde anne-baba tutumunun kişinin kaygı düzeyleri ve bağlanma tipi ile ilişkisi. Üsküdar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Enright, R. D., Freedman, S. ve Rique, J. (1998). The psychology of interpersonal forgiveness. *Exploring forgiveness*, 46-62.
- Erkuş, A. (2009). Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci. (İkinci Baskı). Seçkin yayıncılık. Ankara.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (2003). How to design and evaluate research in education. McGraw-Hill Higher Education. Boston: McGraw Hill.
- Gelgör, F. Z. (2016). Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan ebeveyn kabul-red ve kontrolünün çocuğun duygu düzenleme becerisi ile ilişkisi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.

- Hope, D. (1987). The healing paradox of forgiveness. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 24(2), 240.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık. Ankara.
- McCullough, M. E., Pargament, K. I. ve Thoresen, C. E. (2000). *Forgiveness: Theory, research and practice*. The Guilford Press. New York London.
- Nazlı, S. (2009) *Aile Danışmanlığı*. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Oğuz, N. (2016). Genç yetişkinlerde anne baba tutumu, anksiyete ve benlik saygısı ilişkisi. Üsküdar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Oral, T. (2016). Üniversite öğrencilerinin affetme düzeylerinin öz-anlayış, kişilerarası hataya ilişkin ruminasyon ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya.
- Öksüz, Y. ve Öztürk, M. B. (2017). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bağışlama İstekliliğinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *TÜBAV Bilim* 10 (1) 2017 114-125
- Önal, A. A. Ve Yalçın, İ. (2017). Forgiveness of Others and Self-Forgiveness: The Predictive Role of Cognitive Distortions, Empathy, and Rumination. *Eurasian Journal of Educational Research* 68 (2017) 97-120
- Pingleton, J. P. (1997). Why we don't forgive: A biblical and object relations theoretical model for understanding failures in the forgiveness process. *Journal of Psychology and Theology*, 25(4), 403-413.
- Taysi, E. (2007). İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N., Billings, L. S. ve Roberts, D. E. (2005). Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of personality*, 73(2), 313-360.
- Toussaint, L. L., Williams, D. R., Musick, M. A. ve Everson-Rose, S. A. (2008). Why forgiveness may protect against depression: Hopelessness as an explanatory mechanism. *Personality and Mental Health*, 2(2), 89-103.
- Yavuzer, H. (1982). *Çocuk ve Suç*. 2. Baskı. Altın Kitaplar Yayınevi. İstanbul.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 6. Baskı. Seçkin Yayınları. Ankara.
- Younger, J. W., Piferi, R. L., Jobe, R. L., & Lawler, K. A. (2004). Dimensions of forgiveness: The views of laypersons. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(6), 837-855.